

VAI TRÒ CỦA VĂN HÓA TRONG GIẢM THIỂU RỦI RO THIÊN TAI VÀ THÍCH ỨNG VỚI BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU: NHÌN TỪ MỘT CỘNG ĐỒNG NGƯ DÂN Ở VIỆT NAM*

Phan Phương Anh**

Tóm tắt: Giảm thiểu rủi ro thiên tai đang là một trong những trọng tâm của các chính sách quốc gia của Việt Nam, một trong những nước dễ bị tổn thương nhất trên thế giới đối với biến đổi khí hậu (BĐKH). Gần đây, mối quan hệ giữa văn hóa và giảm thiểu rủi ro thiên tai có tầm quan trọng trong thích ứng với BĐKH đã bắt đầu được giới nghiên cứu quốc tế quan tâm, nhưng vẫn gần như thiếu vắng hoàn toàn ở Việt Nam.

Bài viết này tập trung xem xét vai trò của văn hóa đối với thích ứng với biến đổi khí hậu thông qua tín ngưỡng thờ cá Ông của cộng đồng ngư dân ở Việt Nam, cho thấy niềm tin tôn giáo có ảnh hưởng quan trọng đến nhận thức về rủi ro thiên tai và tác động trực tiếp đến cách ứng xử của họ đối với các rủi ro này. Bên cạnh đó, tri thức sinh thái địa phương của ngư dân cũng đóng vai trò hỗ trợ quan trọng cho các tri thức khoa học trong việc đánh giá tác động của BĐKH và xác định các giải pháp thích ứng phù hợp. Ngoài ra, mạng lưới xã hội được tạo ra trong khuôn khổ thiết chế nghề nghiệp và tín ngưỡng là vạ chài còn tạo nên vốn xã hội có vai trò hết sức quan trọng trong việc xây dựng khả năng thích ứng với các hiểm họa khí hậu và khả năng phục hồi sau thảm họa. Các phát hiện của nghiên cứu này khẳng định sự cần thiết của việc tích hợp văn hóa vào các chính sách và hoạt động thích ứng với BĐKH vốn tập trung chủ yếu vào các phương diện kỹ thuật.

Từ khóa: Văn hóa, giảm thiểu rủi ro thiên tai, thích ứng với biến đổi khí hậu, cộng đồng ngư dân, tín ngưỡng thờ cá Ông, tri thức sinh thái địa phương.

Phan Phương Anh: *The role of culture in disaster risk reduction and climate change adaptation: insights from a fishing community in Vietnam*

Disaster risk reduction is one of the foci of the national policies of Vietnam, one of the countries most vulnerable to climate change. Recent work by international scholars shows how the link between culture and disaster risk reduction is essential to climate change adaptation but to date, work in this area is totally absent in Vietnam.

This paper examines the role of culture in climate change adaptation through the practice of whale worship of the fishing community in Vietnam. Religious beliefs influence the perception of natural hazards and thus impact their behaviors towards these risks. Besides that, the local ecological knowledge of fishermen can contribute to scientific knowledge in assessing the impacts of climate change and determining appropriate adaptation strategies. In addition, the social network created by the professional/religious institutions such as fishing village (*vạ chài*) produces social capital which has an important role in adaptation capacity building to natural hazards and recovery after disasters. Findings of this research confirm the need to incorporate culture into policies and climate change adaptation actions that have focused mainly on technical issues.

Keywords: Culture, disaster risk reduction, climate change adaptation, fishing community, Whale worship, local ecological knowledge.